

387

פרוטרקול מס' 11

מישיבת ועדת הכלכלה, שהתקיימה ביום ג', ב' באדר
תשס"ז - 14.2.1956

<u>נוכחו:</u>	היו"ר ב. אבניאל	<u>מזכירים:</u>	א. הלוי - חט. המזון
מ. אולמרט		י. עציוני - איג. הדיגים	
מ. אונא		ד. גל - "	
ש. בז'רנו		י. זיסקינד - "	
ס. יוספטל		ד. שומרון - "	
י. ניצני		מר שביט - מחלקת הדיג	
ש. פרלשטיין		ס. קרמר - "	
ג. שוקן			
ש. שורש			

מזכיר הועדה: פ. פלקסר

סדר היום: הסדר הדיגין על המצב בענף הדיג.

היו"ר ב. אבניאל: אני פותח את הישיבה. בדצוני לשאול את מר הלוי, בכמה הסתכם סך-הכל היבוא של דגים במשך כל השנים, מאז קום המדינה. כמו כן, מדוע אי-אפשר להקטין את היבוא ולהגדיל את שלל הדגה המקומית; ומדוע אי-אפשר לתאם את העונות ביחס ליבוא דגים והתצרוכת המקומית. כמו כן, מה הן הטובות הדיג שעה הדיג המקומי קיבל במשך הזמן?

א. הלוי: אני מוצא לנכון להביא לידיעת חברי הועדה פרטים בשטח המזון ומקומם של הדגים במערכת הכללית. אחת מנקודות התורפה בארץ, בשטח זה, זהו חוסר חלבונים מן החי. לאור מצב תקציב מטבע חוץ של המדינה מובן שהמאמצים היו מכוונים להביא חלבונים מהחי, שההוצאה בדביזים לכל יחידת-חלבון מתעכל היא הנמוכה ביותר. ההוצאה לאבקת חלב, למשל, מהווה עשירית בהשוואה להוצאה על גרם חלבון מתעכל של בשר ואף-על פי כן לא יעלה על הדעת לספק לצרכנים רק אבקת-חלב, דגים מלוחים ומוכים מאד בהוצאה.

סה"כ אספקת החלבון מן החי לאוכלוסייה, מסתכמת בארבע השנים האחרונות בין 26 ל-27 גרם לנפש ליום. מזה, במשך ארבע השנים האחרות תופסים הדגים 4,5-4 גרם. זה היה המצב לפחות עד סוף 1955, בתור דוגמה, באוסטרליה צריכת החלבון מן החי היא 62, בארה"ב 60, בהולנד 40, בניו-זילנד 70, בצרפת 43, בצ'כיה 24, באיטליה 20, ואצלנו - 26 גרם לנפש. צריכת הדגים אצלנו, יחסית, היא גבוהה מפני המחסור הגדול במצרכי חלבונים אחרים.

הטבלאות שחלקתי בין חברי הועדה מוכיחות כמעט אדים שאת השאלה של היו"ר צריך היה להציג אחרת: להסביר איך נעשה התיאום או צמצום היבוא.

יבוא דגים: - הטבלאות מוכיחות כי ישנה ירידה גדולה בפועל ביבוא דגים, וזאת משתי סיבות עיקריות: א) בהתחשב עם הצורך לעודד את הדיג המקומי; ב) בשנה האחרונה בעיקר חל שיפור גדול בשטח אספקת החלבון וזה זון על-ידי גידול רב מאד בענף הלול. אלה הם שני הגורמים העיקריים שכוונו את הצמצום הגדול ביבוא דגים.

אבל, לדעתי נעשה הדבר בצורה אכזרית מדי על חשבון הצרכן, כי אם נראה בטבלה הראשונה את העליה בשווק של הדיג המקומי - להבדיל מהמספרים של הדיג בפועל - הרי שבסך-הכל ההבדל בין 1952 ל-1955 הוא ב-1900 טון, לעומת הורדה מלאכותית וצמצום כפוי על-ידי הממשלה של שווק דגי יבוא; זאת אומרת עליית הדיג רק ב-1700 טון

א.פ.

וצמצום שרוק דגי יבוא ב-6500 טון, וזה למרות שבמסך ארבע שנים
אלו גדלה האוכלוסייה. מכאן אני אומר שלדעתי הצמצום נעשה באכזריות
קצת רבה מדי.

אם נקח את המלצות ועדת הכלכלה, אני אומר שכל
השנים היה מאמץ רב מאד לתאם את העניינים עם ארגוני הדיג, ואנחנו
נפגשים לעתים מזומנות מאד. הטבלה הראשונה נערכה בכוונה בסוויסיה
של חצאי שנים, חורף וקיץ, ולא רק שהיה תיאום במתן רשיונות יבוא
אלא הופנתה תשומת לב גם להיקף וגם למועדי הסרוק.

אשר לצמצום היבוא, היה זה לגמרי מתוך הבנה מלאה
עם ארגוני הדייגים, שאין לפגוע בדג העממי הזול ביותר, שאין לו
מתחרה - וזה הדג המלוח. בענין זה אין כל קיצוב והגבלה, ובמסך
שנה זו שורקו 4000 טון דגים מלוחים מתוך הכמות הכללית. תוך
תיאום מלא עם ענף הדיג הפסקנו לחלוטין יבוא אותם דגים שהיו
מקודם מתחרים בדיג המקומי - ואלה דגים קפואים שאעם פילה, החל
ממאי 1955.

לאור האספקה הנמוכה במסך כל השנים של חלבון מן
החזי, צריך היה לספק מזון חלבוני אחר. הפילה הוא היקר שבדגים אבל
נאחזנו בו מסיבות קיצוביות סבהקות, בגלל התכונות הבאות: אחידות
באיכות, המצרך ניתן לאיסום בקירור, הוא ניתן לחלוקה במנות
קטנות: כלומר, מצרך טיפוסי נוח לצרכי קיצוב. כל זמן שאנו חושבים
כי יש לספק דגים בקיצוב כי הדיג שלנו אינו מספק ואינו עונה על
הדרישה, הרי הפילה עונה על בעייה זו.

כמובן, אפשר לשאול מה יהיה אם נחדל לספק פילה.
אז האוכלוסייה תצטרך להצטמצם לצריכה של 10 אלפים טון מהדגה
המקומית. חלק גדול של האוכלוסייה, במקרה זה, לא תקבל פרט לדגים
מלוחים דגים אחרים, מבחינת היכולת הכספית.

היו"ר ב. אבניאל: אבל אפשר להגדיל את היצור המקומי?

א. הלוי: ברור שלעומת שרוק של 23,400 טון ב-1952, ירדנו
ל-19,000 טון. המחירים של הדגה המקומית
מוכרחים אז מטבע הדברים לעלות, אם יהיה להם ביקוש גדול. אם
מדברים על אספקה לכל פנות הארץ, אין כל ספק שהדג המלוח והפילה
ניתן להביאם ביתר קלות מאשר הדיג המקומי, כל זמן שאין לנו סידורים
מתאימים להרבלה.

מטעם חסיבת המזון ניתנה תשומת לב מלאה לעידוד
הדיג המקומי. זה היה משולב מאד בהכרתנו שתיאום דיג היבוא יש
בידו בהרבה לפגוע או לעודד את הענף. נעשה הרבה מאד על ידנו,
בקיצוצים עד כדי אכזריות. אשר לעתיד, היות וההוצאה בדביזים לפילה
היא גדולה, אנו בוחנים אפשרות להגדיל את מנת הגשר על חסכון
הפילה.

אנו בוחנים אפשרות שינוי המחירים לפילה. רק
פילה ודגים מלוחים נמצאים כיום באינדקס. העלאת מחיר הפילה
למחיר הטבעי, כלומר 1.80 ל"י הדולר, תשפיע ב-0.99 נקודה על
האינדקס, ובסופו של דבר כמיליון לירות. לאור זה תבינו מדוע
אנחנו חוששים להעלות את המחיר. איננו יודעים אם מותר לנו להרשות
לעצמנו זעזוע כזה באינדקס. בדגים מלוחים אנו למעשה קרובים לשער
1.80 ל"י.

יש לזכור את התקופה כשגם דגי הים היו בשרוק
ובפיקוח מחירים. היתה זו פקעת אחת של צרות וטענות הדדיות אין
קץ: (א) בגלל אי-דיוק דיג מימי; (ב) השוני הרב מאד בסוגי הדגים;
(ג) ההבדל העצום שהרחוב מוכן לשלם במחיר בין דג גדול לדג קטן.
בשטחים רבים רוצים הנוגעים בדבר טעט פיקוח, קצת קיצוב לו אפשר
היה לעשות זאת; במצרך זה, מאז ומתמיד חלילה להיכנס לשטח הזה.
אני סרמז בדברי לגבי הדגים הקטנים, שאין להעלות על הדעת לגביהם
שיטה אשר תכניס אותם לקיצוב.

אני רוצה להצביע על ההבדל הגבוה במחירים. עקרת הבית עיפה מלטעון ולטרוץ, אבל יש גם מצרכים זולים אחרים. דגים גדולים מן הים אינם מגיעים לרבים; מכאן שביטול מוחלט של יבוא פילה, לדעתי אינו בא בחשבון כל זמן שהאספקה המקומית אינה עולה על הכמות הנוכחית.

הפילה הוא מצרך יבוא של כמה ארצות-יבוא מובהקות שלנו. נורבגיה אין לה מה להציע לנו, וכן איסלנד. גם גרמניה לוחצת על שטח הפילה דוקא, ונאלצים אנו לשתף את שר האוצר ומת שר הסחר והתעשייה בדיונים מאיזו ארץ ליבוא מצרך זה. כאן אנו נמצאים בסכך, לא של מכת יבוי דיקטאטים אלא של מנהלי מ.ס.

עניני יבוא מחבל של שימורים: - דומני שהפסקו ענין זה, זה שנה ויותר. אם ישנן פרצות, הן בגדר של סדקים צדים של יבוא על-ידי עולים בתוך מסגרת ה-1400 דולר, או על-ידי מלקים שמקבלים חלק ממסכורתם בדביזים והם מביאים כאילו לצריכה עצמית כמויות מסוימות. צמצמנו זאת ב-50% לעומת מה שהיה לפני שנה. קשה לי לומר שיש נכונות להפסיק את האלטרן לגבי 1400 הדולר; היה זה מאבק חמור מאד עם כל האיגודים הספנות, פולט לשני מקורות אלה, יבוא סדיר על-ידי רשיונות, הופסק.

בשטח תעשית השימורים המקומית: תעשייה אינה יכולה לחכות ליום שבמקרה יצליחו לדוג או לא יצליחו. תעשייה אינה יכולה לחכות לחטר-גלם ובהתאם לכך לפטר פועלים בעלי מקצוע או לקלסם. בשטח הדיגים היתה תקלה חמורה: כשהיו מעט דגים, היה זה אינטרס של הדייג שהם יימכרו לצרכן שישלם את התמורה הגבוהה. מכאן שלתעשייה לא הגיע כלום. מתי הגיעו דגים לתעשייה? - כשהיו כמויות גדולות בשוק ומחיר הדגים ירד. אבל אז גם הדגים אינם ראויים, ולא הייתי אומר שתמיד התעשייה קלטה דגים שעברו בדיקה מדוקדקת של שרות וטרינארי. אינני מסיל כל אשמה, אבל אני אומר: בין קלול מוחלט לטריות מוחלטת יש וריאציות, ולעתים קרובות מאד כשהתעשייה עמדה לחלוטין ללא חטר-גלם, זה דחף לקלוט, ופעלו כל מיני גורמים אחרים.

התעשייה תהיה מוכנה, ובהיה מוכנים במשותף לכפות עליה מחירים אלה או אחרים, אבל יש צדק לכפות על התעשייה קליטת הדיג המקומי או ליצור תנאים שלא יובא חטר-גלם לתעשייה זו מחו"ל בתנאי שתובטח באמת אספקה סדירה ובאיכות טובה, יש מן האספקה שמקור ראשון. זאת אומרת, צריך להביא לידי תיאום את האינטרסים הנוגדים של שני הגופים.

ש. שורט: מה ההפרש במחירים?

א. הלוי: לפעמים ההפרש גבוה. זה יכול להיות פי 2 או פי 2,5. פעם היה הסכם לאספקה סדירה ובמחיר מוסכם וההסכם התפוצץ מהסיבה העיקרית, שהיה גידול צריכה בשוק אשר קלט את כל הדיג המקומי. גם יבוא השימורים שעוד היה אז, בלי ספק השפיע על כך שהיתה קליטה קטנה של דגים.

בשנה שעברה ניסנו לחזור על אותו ניסיון, למען שנהיה צודקים כלפי הצרכן, על-ידי כך שנאסר לחלוטין יבוא שימורים מחו"ל, אפילו ע"י עמיזון. ההסכם היה מסולס: הממשלה על-ידי חטיבת המזון, הדייגים והיצרנים. בהסדר נקבע: א) התעשייה תקלוט את כל הדגים במחיר של 250-300 פר"ק"ג; ב) התעשייה, במקום שתכניס לחשבונותיה סכום מסויים לקופסה, תסתפק בסכום זה מינוס 20-30 פרוטה לקופסה; ג) אם כי תעשייה זו היא חפסית, הדי תחת סידורי פיקוח מסויימים ועדכויות מתאימות, הממשלה תתן את השמן ב-1000 ל"י במקום 1300 ל"י, ועל-ידי תרומה מסולסת זו אפשר יהיה להביא לקליטת כמות דגים קטנים.

אני מצטער לומר שהסכם זה לא בוצע, ואינני יודע בדיוק מה קרה. דבר אחד הושג: יבוא שימורים הופסק לחלוטין, ועל כך אינני מצטער. אבל אם אני חוזר לצרכן, הייתי אומר: שוב חרשו

חורשים על גבו. אינני אומר לכנסת ולממשלה לחזור בהם מהפסקת
יבוא השימורים, כי יש כל הנתונים שתעשייה זו יכולה להצליח בארץ.

עניני השווק ומקומות אחסון: - כל מי שקרוב
לענף הדיג חייב להכיר עובדת יסוד, שכל מצרכי חלבון מתקלקלים
מהר, בעיקר באקלים שלנו ואי-אפשר לטפל ביעילות בדגים אלא אם כן
נעשו השקעות לא רק בארגון או בצירוף בשטח הדיג בים אלא עד לצרכן.
ברור שחסרים לנו מתקני קירור בנקודות על יד הים. בקשר עם הקמת
מעגן הדיג בקיסון הוקצבו 50 אלף ל"י לבניית בתי קירור, שינתנו
כהלואה לתנונה ולארגוני הדייגים. אולם זה איננו מספיק ויש לחשוב
על מתקנים נוספים. אינני יודע אם מסדי הידוג מצדיקים כבר השקעה
בעוד מקומות בארץ, אבל אנו עוזרים בחיפה ואם גם בסנה הבאה נצטרך
להקציב סכומים למטרה זו נעשה זאת, כדי להגיע לכל הפחות למתקן
שלם אחד.

הובלה: - הכרחיים תנאי הובלה מתאימים במכוניות
בנויות במיוחד למטרה זו, אשר תעמודנה לרשות ענף זה בלבד.

מחסנים לקליטה בעיר: - זוהי פעולה של המשווקים.
כ-90% מכל הדיג המאורגן כולו מסווק על-ידי תנונה, קרפיונים,
גם של סקטורים אחרים, שווקם המאורגן הוא באמצעות תנונה בלבד.
תנונה הקימה סידורים לקליטת הדגים ברגע שהם מופיעים. אינני
יכול להגיד בודאות שלאחר מכן הסידורים מספיקים, ואני מתכוון
לסידורים אצל הקטנונים.

עקרת הבית מבכרת את הפילה שהטיפול בו נוח,
והוא אף ניתן לשמירה. מסוים מה עקרת הבית מעדיפה את הקרפיונים
על פני דגים אחרים, ויש שקונים אותם חיים ומשאירים אותם בבית
לימים מספר. גם מוכרי הדגים טרויחים הרבה יותר בדג הגדול, שיש
לו ביקוש גדול והוא קטור יותר עם אנשים בעלי אמצעים, והם מסרבים
להתעסק בדגים שהסכנה של קלקול בהם היא גדולה.

הוצאנו צו, מתואם עם הדייגים, שמי שמחזיק
רשיון לחנות דגים חייב לעסוק במסחר כל סוגי הדגים. נתקלנו מיד
בעובדה, שבחנות מוכרי הדגים נמצאה כמות מבוטלת של דגים קטנים
מקולקלים, והם טענו שכל זמן שלא התפטרו מהם אינם יכולים להביא
אחרים. אין אפשרות לכפות כאן. אנחנו בשנה האחרונה מתרכזים על
סידורים סיוחדים פשוטים מאד ואלמנטריים, ואני חושב שצמוד אותם
אפילו מוקף צוים לחנות הדגים, בתיאום מלא עם מסרד הבריאות.

הכוונה לשולחנות במבנה מיוחד ועמוק. הדגים
יימאאו תמיד תחת קרח והדבר ימנע הופעת זבובים וקלקול מהיר. גם
ההופעה החיצונית תמסוך יותר. ניזקק להיאלץ לצו, אם כי הוכח
שההוצאות לקרח הן פחות מאחוז מפתח של קלקול. באנו בדברים עם
יצרני הקרח והם התחייבו למחיר זול יותר. כן התחייבו לספק לכל
חנות כזאת בכל עת קרח בצורת פתיתים, בשק סגור הרמטית. יצרני
הקרח גם הקצינו מכספים להשקעות ראשונות ב-20-30 דוגמאות של אדגזים
והם מוכנים לתת זאת אפילו בהלואה לחנויות הדגים, אם כי המדובר
בהשקעה מסביב ל-100-150 ל"י. בעוד חדש-חדשיים, עם עלות החום,
ניזקק גם לצו מסייע ומדרבן זה לשיפור דרכי השווק. אם זה יביא
לכך שעקרת הבית תחבב יותר את הדגים הקטנים, זאת הזמן יוכיח.

אשר לתווך, לגבי הדגים החפשיים איש לא יתבע
מאתנו התערבות כשטח קביעת מחירים. אם נקבע מחירים, מיד ירד הכל
מתחת לשטח, כי הכמויות אינן כמויות. אין איש מוסך בהצעה זו
של התערבות, לגבי הדגים החפשיים.

הינו"ר ב. אבניאל: אם כן, לדעתך אין כרגע תנאים להגדיל את מדת
הידוג המקומי? האם לדעתך זה אינו ניתן בשום
תנאים להגדלה?

א. הלוי:
לא אמרתי זאת. אני עוסק בקיצוב ואני צריך לדאוג
למזון לאוכלוסייה. הרחבת הייצור המקומי, זה

מכבסונו של מסרד החקלאות עם הזוגעים בדבר. אני צריך לדאוג למזון קודם כל מסקור מקומי, ואנחנו עושים במזון זה. פרט לפילה נדג מלוח, מאז הקטת המדינה, בבית בכפר-בילו - למשל - לא ראיתי דג מקומי. הסרדינים בקלטים מיד בעיר ואין דרכי שוק מתאימים כדי שיגיעו לאיזורים מרוחקים. ייתכן שגם הביקוש ירד אבל אינני יכול לוטר שהצריכה הגיעה למלוא התצרוכת. אינני אוטר מלה, שאין מקום להגדלה. להיפך, אני מצביע על הכוונה להגדלה. לדעתי יש מקום להגדלה. אינני נכנס לכל ענינים של קלקולאציות של מחירים, אם הוצאה זו היא זולה, כמה יעלה לנו אז כל גרם חלבון וכו'.

ש. בנ'רנו: אומר כמה מלים להערכה, שבכל זאת בחטיבת המזון יש עוד מיטהו שדואג לצרכן. אני מניח שהדבר אינו קל, כל הרבה יותר פופולארי כאן ללחוץ מכל האדדים ומכל החוגים לטובת כל גורם מלבד הצרכן, ואנחנו לא צריכים לשכוח שהעיקר הוא בכל זאת הצרכן. לא ייתכן שבהתעלמות מכל בעייה אחרת - טיב, מחיר ונוחיות של עקרת הבית - אנחנו בכל מחיר נרצה לעודד רק את היצור.

ג. טומן: מר הלוי הזכיר את שאלת מחיר הדולר הנחטך. מה המצב לגבי הסוגים השונים של דגים מקומיים, שבסנים האחרונות באו במידה הולכת וגוברת במקום דגי היבוא? כמה עלה לנו הדולר הנחטך; כלומר אם מסוים את מחיר הדיג המקומי עם מחיר היבוא, ומורידים מן הדיג המקומי את הוצאות הדולרים; כמה דולרים אנחנו חוסכים בכל טובה של דגים מקומיים בסוגים השונים, בהשוואה לדגי היבוא?

א. הלוי: לא ערכנו אף פעם מחקר כזה ואין לי נתונים על כך. אוכל להכין את החומר הזה, יחד עם מר שביט.

מ. אולמרט: הסאלה היא אם כדאי לתמוך בדיג המקומי, אם חוסכים בדולרים, או אם לפי מספרים אלה אין חסכון. איננו יכולים אפילו להתחיל לחשוב כשאינו נתונים על כך.

א. הלוי: אתמול, לא הפילה היה המתחרה העיקרי אלא דגים אחרים. לאחר שהוצאנו אותם, נשאר הפילה. אני חושב שאנחנו עושים בארץ הרבה דברים, ביודענו שבדולרים הם עולים לנו ביוקר, מתוך חשבון לטווח-ארוך.

היו"ר ב. אבניאל: ח"כ אולמרט טוען שהדיוג המקומי עולה לנו הרבה יותר בזול מאשר היבוא, לפי מספרים אלה.

א. הלוי: מבחינת היבוא, בכל אופן ירדנו ב-6000 טון. מחלקים לא יותר מ-150 גרם; האם מיטהו יכול לטעון שזוהי מנה מספיקה לסלטים ימים? זאת אומרת, על ידי צמצום היבוא ועל-ידי הכוונה מתואמת ליום מסויים, ניתן שטח התפתחות מסויים לענף. הוא לא התפתח, מסיבות רבות.

מ. אולמרט: אם אני מבין את מר הלוי, לא היה מטעם מסרד המסחר והתעשייה שום רצון להפריע, כי הדיג המקומי לא היה עדיין מוכן לספק יותר ממה שהוא סיפק.

מ. אנוב: יוצא מתוך דברי מר הלוי, שלהלכה המתחרה היחידי כיום, זה הפילה, אבל למעשה זה בכלל לא מתחרה.

א. הלוי: הייתי אומר: לו היינו עושים ניסיון חדשיים - שלסה לא לשדוק פילה לחלוטין, - בעיית הדג הקטן נשארת בעייה ואילו ברחוב אין יותר דגים.

י. ניצני: חלק מן הדגים מוצא את דרכו להפיכתם לקמח דגים. רציתי לדעת כמה קמח דגים מיצרים ומהו היבוא של קמח דגים.

א. הלוי: אנחנו סביאיים בערך אלף טון קמח-דגים לחודש. ההוצאה המסופעת בשנה שעברה היתה בערך 135-140 אלף דולר. עד ה-1 באפריל המחיר בשער החליפין, שהיה בערך לירה-דולר, היה חמור מאד מבחינת קליטת התוצרת המקומית. מ-1 בפברואר נוטלה הסובסידיה וטונה נמכה בכ-300 ל"י, ובמחיר זה לא יכולים לשווק. או שצריכים אז להחליט שכל תוצרת הדגים הזאת נכנסת לשווק רשמי מסלתי והמסלה צריכה לתת סובסידיה לכל טונה דגים כדי לכסות את ההפרש עד להוצאות הייצור המינימאליות. מסיבה זו כל התוצרת המקומית של קמח דגים לא הכנסה לקיצוב.

היו"ר ב. אבניאל: אבקש עכשיו את נציג איגוד הדייגים להטביר לנו מה משאלותיהם ודעתם. נבקש להתרכז על השאלות היסודיות: מדוע אין אפשרות, או מדוע לא הצלחנו להגדיל את הדיוג המקומי, מה הם הקשיים, מה הדרך לתיקון ומה הן התביעות.

י. עציוני: לוועדה הציבורית שנתמנתה הוזמנו גם נציגי הסוחרים, והם בעצמם ציינו שלמעשה רק 30% מבין הסוחרים בדגים משווקים דגים ים. דבר זה אינו סקרי, הוא סלמפסום שמציין מה מצב שווק דגים ים, שאנחנו רואים אותו כבעיה יסודית שעומדת למכשול בפני התפתחותו של ענף הדיג.

האמת היא שהדיג שלנו איננו חודר למקומות מרוחקים. אמת היא גם שבאותם ישובים שאינם צורכים דגים ים, אחת הסיבות לכך היא, שהצרכניות בדרך כלל אינן קונות דגים ים.

היו"ר ב. אבניאל: מה הן הסיבות לכך?

י. עציוני: נכון ששווק של דגים ים הוא באמת פרובלמטי. אחרי שהדגים מובאים לשווק הם נמכרים במכירה חפשית. הצרכניות רצו לקבל את הדגים לפני המכירה או בכלל מבלי שיכנסו למכירה. הם טענו שהתנודות במחירים משפיעות על כך, שהצרכניה אינה יכולה לקבוע מחיר אחד לצרכן. זו בלי ספק סיבה חשובה, אבל למעשה היינו מוכנים לשחרר את הצרכניות מהקושי הזה. ראינו בכך איזו שהיא דרך להתקדמות, אבל אחרי שדבר זה הובטח והצרכניות במשך כמה ימים קבלו את הדגים, אחר כך הפסיקו. כי הדבר היקשה עליהם.

ביחס לסדורי השווק אין לנו כל ויכוח עם מר הלוי. אנחנו באמת לא הצלחנו בשנים האחרונות להתקדם בעניין זה במידה ניכרת; אם כי חלה התקדמות מסויימת מבחינת סדרי הקירור, הרי מבחינת ההובלה אין לנו עד היום בארץ אף מכונית אחת והדגים שלנו מובאים במכונית פתוחה אף בימות הקיץ.

נקודה יסודית מהוויים גם הרגלי התזונה של האוכלוסייה. אין ספק שהאוכלוסייה שלנו בדרך כלל רגילה לקרפיונים, שמסיבות שונות אצלנו נחשבים לדגים מיוחסים. אין ספק שהסיבה לכך היא, שבאקלים שלנו דג שמגיע כשהוא חי מתקבל יותר בצירוף הדגים שלנו מגיעים לשווקים כשהם מתים ואינם יכולים להגיע במצב חי גם בגלל שיטות העבודה שלנו. מלבד סרדינים שהם עוד חיים כמה שעות על הספינה. אילו סדרי השווק היו יעילים יותר, אין כל ספק שאותם הדגים הקטנים היו מצליחים יותר בשווקים. זאת אומרת, אילו הדג היה מגיע במאה אחוזים של טריות, אילו הסוחרים היו מחזיקים את הדגים בחנויות בצורה טובה, אילו הדג היה מגיע לצרכן במצב של טריות מלאה - זה היה משפיע במידה רבה. אין זה סוד כי סדרי המכירה הקטעו באיתם הם למטה מכל בקורת.

הוועדה הציבורית הקדישה לעניין זה תשומת לב רבה מאד והיא גם בלי ספק תמליץ המלצות חשובות, איך להביא את הדג במצב טוב יותר לשוק.

אשר לפילה, קשה מאד לבנות היום ולנתח את המצב, מה יהיה עם תבוסת אספקת הפילה. נכון שיבוא דגים צומצם ולמעשה נשאר רק הפילה כמתחרה בדגים המקומיים. אבל אנחנו רואים את המתחרה הזה כרציני מאד, מכמה וכמה טעמים. הדג הזה הוא זול מאד -

הוא זול ביחס לדגים שלנו הזולים ביותר. הוא איננו זול באופן טבעי, אלא היות והוא נהנה מסובסידיה כפולה ומשולשת גם בארצו וגם בארץ. הסובסידיה מגיעה ל-450 לירות לטון, והצרכן בדרך כלל יכול לקנות את הפילה כמעט ללא הגבלה.

א. הלוי: כיצד? אם מוציאים בסך הכל 250 טון לחודש, יכול להיות ש-5% מסתובבים.

י. עציוני: אנחנו אומרים זאת מתוך ידיעה. הצרכן יכול לקנות כל כמות פילה שישנה. אין ספק שהתעשייה מהווה גורם חשוב מאד, ובטוח זה חלה התקדמות רבה מאד בשלש השנים האחרונות. לפני שלש שנים גם שמורי הסרדינים, שנחשבים היום דליקטס, היו אז בבחינת דבר שלא היו לו מהלכים בשוק, כי בזמן הקיצוב התעשייה שלנו ייצרה כל מיני מוצרים שלא היו באיכות מעולה.

אבל לאחר שהשוק החיצוני צומצם ונסגר כמעט לחלוטין, חלה התפתחות ספתיעה לטובה; והסרדינים - גם של הים וגם סרדיני הכנרת - השוק התחיל לקנות את כל הכמויות. עכשיו אנו עושים ניסיונות ראשוניים בתעשייה לשווק דגי הים הקטנים; לאחר שהיבוא נפסק, גם שולטן-קטן ודגים קטנים אחרים מתקבלים יפה בשוק ואנחנו מקווים שזה יכול במידה רבה לסנות את מצב השווק של הדגים הקטנים.

ביחס להסכם שהזכיר מר הלוי: נכון שהיה לנו הסכם עם התעשייה לפני שנה וחצי, והסכם זה לא קויים במלואו. התעשייה עצמה שהיתה מוצפת בדגי יבוא, לא יכלה לקלוט את הסרדינים שהיו בשוק. לעומת זאת בסנת 1955 אין כל ספק שההסכם קויים כמעט במלואו. במקום 100 טון התעשייה קבלה 110 טון. נכון שהיו דיונים וויכוחים, וזה טבעי.

ענף הדיג באורות - אלה הן ספינות קטנות העובדות ברשתות עם אור, בימי החושך. בדרך כלל הסכר המקובל שם הוא שכר דחק של 120-150 ל"י. אין כל ספק שבעלי הספינות האלה מתפרנסים בדוחק, ובמידה והם יכולים לשווק את התוצרת שלהם בשוק אין הצדקה למנוע זאת. למעשה אפשר לומר שהכמות שנקבעה בהסכם ניתנה.

א. הלוי: בזמן האחרון, בקשר עם דאגה למלאי ולאור תשומת-הלב הרבה יותר בשטח זה, יכולנו גם לעזור לתעשייה בהון חוזר בטכומים של כמה עשרות אלפי לירות, אשר איפשרו לקלוט כמות די רצינית של דגים קטנים; הדגים צריכים להיות מאוסמים על ידם לפחות לתקופה של חצי שנה. זו היתה גם כן דחיפה רצינית בחדשים האחרונים.

י. עציוני: אשר לצד הכלכלי - יש לציין את העובדה שמאז קום הסדינה הדיג הימי התפתח במידה ניכרת, ורק עכשיו אנחנו עומדים על פרשת דרכים. המספר שפקד את הענף, במיוחד את ענף המכמורת, שתופס כ-50% מהשללה הכללית - מזהה זה התחיל בסוף 1954 והלך והחמיר בסנת 1955. הסיבות לכך הן קודם כל מצב השווק, וצמצום שטחי העבודה.

שטחי הדיג של ספינות הדיג צומצמו במידה ניכרת בגלל מצב הבטחון, ולמרות העובדה שנתוספו כעשר ספינות חדשות, אשר באופן טבעי העלו את השלל, אבל אותן 27 ספינות בסך-הכל היו צריכות להצטמצם בטוח שאנחנו רואים אותו כשליש מהשטח שעמד לרשות הדיג ב-1954. כל שטחי הצפון - אני סתכוון לתורכיה - וגם הדרום - כעזה עד אל-עריש - נסגרו בפנינו מתחילת 1955, מסיבות בטחוניות. אפשר לומר שאף ספינת דיג שלנו איננה עוברת את תחומי עזה, וגם לא את תחום המים הטריטוריאליים. היתה התקלה היסודית שגרמה לכך, ששללת הספינות ירדה.

מ. אולפרט: האם באמת מחוץ למים הטריטוריאליים נאלצתם להפסיק את הדיג?

י. עצינוני: מצב הבטחון אף פעם לא היה תקין, אבל בדרך כלל הדייגים היו עובדים ועובדים בצורה זהירה גם במצבי חירום. באמצע 1955 קבלנו הוראות לא להתרחק, מצד מוסדות בטוחניים מוסמכים, והיו גם מקרים שספינות נתקלו בכל מיני אבדות ואירונים. היו מקרים של תקלות ממש בים, ולמעשה צריך לומר שלא היה לא העוז ולא התוקף לבוא בתביעה לספינה שתטכן את עצמה במצב שהיה. בוסף לכך לא היה שום כיסוי כספי במקרה כזה, ועד עכשיו מתנהל - למשל - מו"מ עם הממשלה מה יהיה גורל הוצאות המספס והחזקת המספחות בקשר למעצר הספינה "כדמל". גם זה לא שימש גורם מעודד. אשר לשטח הדרומי, הוא היה השטח העיקרי לעבודה.

עכשיו מטמנת איזו שהיא הצעה, שיתכן שתבוא בחשבון בזמן הקרוב, אבל הדבר איננו פשוט. גם אם יהיה הסדר עם מוסדות הבטחון - כי ישנו פיקוח די חסור באיזורים ההם, וישנן גם ספינות שסומרות את תחום המים; כך שאיננו יודעים עכשיו איך הדבר הזה יתפתח בעתיד, אבל אין ספק שזה מהווה גורם בעל חשיבות עליונה, כי דיג בלי שטחי עבודה לא יוכל להתפתח.

הגורם השני למשבר, זו עליית הוצאות הייצור בעקב. בסטח זה הגענו השנה לשיא המשבר עקב העובדה שמחיר הדגים כמעט לא עלה במשך שלש השנים האחרונות. המחיר הממוצע מגיע ל-570 פר"ק"ג, לעומת הוצאות הייצור שהן 920 פר"ק, כולל שכר עבודה. החישוב הוא למעשה לפי 2400 ימי עבודה, ב-250 ל"י לחודש.

היו"ר ב. אבניאל: האם אטעה אם אניח שבממוצע נמצאים בים שליש השנה, או חמשה חדשים?

י. עצינוני: אנו נמצאים בעת בים 200 ימים; האיריאל הוא להגיע ל-250 יום. למעשה אפשר לציין שהפער בין הוצאות הייצור וההכנסה של הספינה גורם לכך שהועמדנו בפני דילמה איך להמשיך ובאיזו צורה. על סוגיה זו יושבת הועדה של גבתי.

היו"ר ב. אבניאל: ומה אתם מבקשים?

י. עצינוני: אנחנו דורשים קודם כל כיסוי הנזקים של השנה האחרונה. כשאנו אומרים השנה האחרונה, כוונתנו למעשה מאמצע שנת 1955. אנו טוענים שיפינת דיג אינה מסוגלת להמשיך בעבודה אם יש לה הפסד של מ-10 עד 25 אלף לירות. ההפסד הנמוך ביותר שנגרם, לפי הערכתנו, לספינת דיג הוא 8000 ל"י. הועדה באופן עקרוני קבלה את ההנחה הזאת, שהדייגים צריכים לקבל פיצוי בעד הפסדים של העבר. הו"כוח הוא, מה יהיה גובה הפיצוי.

ד. שורש: נתאר לנו שיס אפשרויות בלתי מוגבלות של שיווק. האם אפשר להעלות את התפוקה של כל ספינה?

י. עצינוני: הגפוקה של ספינה בשנה האחרונה, בכלל ירדה. היא ירדה בגלל הבצורת שפקדה את שדות הדיג. ב-1954 הממוצע לספינה היה 67 טון. לעומת זאת היו ספינות שהגיעו ל-50 טון והיו גם שהגיעו ל-110 טון. אנחנו בשטח זה רחוקים מאד מלמצות את כל האפשרויות של הענף. אם כי יש תחנת מחקר ותפקידה לחקור את הסיטות ואת דרכי העבודה של הדייגים, הרי עד עכשיו מבחינת הנסיונות בשטח זה אנחנו רק מגששים זאיננו יודעים עוד אם ספינה יכולה להביא יותר או אינה יכולה להביא יותר.

ביחס לספינות אחרות באיטליה וביוון, שעובדות באותה שיטה, אנחנו עומדים מעל לממוצע. התפוקה שלנו לעומת ארצות צפון אירופה היא יותר נמוכה, אבל הדבר מותנה גם בים. בכל אופן באיזור שלנו אפשר לומר שהדיג עומד על רמה בינלאומית ואפילו יותר מזה. בדרך כלל רוב הספינות שלנו עולות על הממוצע של

טפירות דומות באיטליה וביוון.

יחד עם זאת אין ספק שיש עוד הרבה מאוד מה לעשות בשטח המחקר והמחשבה איך לסכל את הרסת; יש מחשבה לעבור לרשת אחרת ויש מחשבה לחפש שיטה שתתאים יותר לצפון אירופה; אבל בינתיים זה בבחינת גישושים ונסיונות. כרגע, בשיטת עבודה זו שאנחנו עובדים בה, אפשר להגיד שהגענו לאיזון שהיא נקודה של ממוצע מסויים, שיתכן שספינה זו או אחרת תעבור אותה, אבל אם לא יחולו שינויים גדולים בשיטה אין יסוד להניח שתהיינה תמורות גדולות.

היו"ר ב. אבניאל: לדעתכם, האם היוג המכמורת בתנאים של היום הגיע לנקודת רווייה, או שאם ניתן תנאים אחרים של מחירים וכו', אפשר להגדיל אותו?

ב"כ איגור הייגים: לפי דעתנו ידוג המכמורת איננו במצב שניצל את כל האפשרויות של הארץ, הן מבחינת המקום והן מבחינת סטחי הדיג שאנחנו עובדים בהם היום, ואין שום ספק כי האפשרויות לדוג יותר הן לא מוגבלות ויש לנו אפשרות להגדיל את הענף. אין שום ספק שהגדלת הענף תתן דחיפה לדברים אחרים.

המוטג של סים טריטוריאליים, הוא מוטג מאוד גמיש. המרחק של 3 מילין השתנה, וגם אצלנו נקבע עכשיו מרחק של 6 מילין. גם המצרים קבעו גבול זה. אין כל ספק שהקביעה מה הם המים הטריטוריאליים מערבה לרצועה, תיקבע על-ידי עבודתנו או אי-עבודתנו שם. הוא הדין לגבי תורכיה. למעשה הספינה כרמל נתפסה מחוץ למים הטריטוריאליים של תורכיה, והיום הדבר נקבע יותר בצורה פוליטית, וזאת קובעת עובדה של עבודה או אי-עבודה. בשלש השנים האחרונות חלק גדול מהשלל שלנו בא מן המים הטריטוריאליים של תורכיה, ואם הגדלת הצי אנחנו סתכו בניים להפלגה גם לחופי לוב.

לא הגענו לרווייה ואני רוצה להעמיד אתכם על חומרה מיוחדת שבה אנחנו נמצאים כיום. לאחר תקופה די ארוכה של מאמצים עצמיים ללא פנייה לעזרת הממשלה הגענו למצב שאין ביכולתנו להמשיך עוד, ואנחנו חבועים פעולה מסוים שיטנו מסובד שפוקד את הענף היום, שהדיג אינו רואה מוצא מסוים בכוחותיו הוא, אלא בעזרתה היטירה של הממשלה להצלת הענף. זו גם תמצית ההצעה לסדר היום שהועלתה בענין זה בכנסת.

אנחנו הרחבנו את הדיג עד היום ללא תביעות ותלונות לא מעט למצבם של אחרים. תקופה די ארוכה היינו במחירי פיקוח; למעשה טווקנו את מרבית הדגים שלנו במרוכז ועמדנו במצב של פיקוח לפי הוצאות הייצור הריאליות ללא רווחים, בו בזמן שלאחר קביעת המדיניות הכלכלית החדשה של הממשלה ב-1952 בוטל הפיקוח והיה במסך שנתיים איזון בענף.

החל מסוף 1953 חלה עליה חריפה בהוצאות הייצור, עם החלפת הסערים, וכל ההוצאות שלנו במסבוע זה היו עד עכשיו בסער שיטנו כיום, 1.80 ל"י. גם אינדקס יוקר המחיה לא ירד, והוא קובע באופן יסיר ובאופן בלתי יסיר את כל הוצאותינו בארץ - הן עבודה והן תיקונים.

מאידך, במחירי הדגים חלה ירידה מ-760 ל"י הטונה ב-1954 עד 670 ל"י ב-1955. בתחילת 1955 עמדנו על המסבר הזה וקוינו שנצליח לצאת ממנו ללא עזרת הממשלה, בכוח עצמנו. לא עמד בנו הכוח הזה ואנחנו עומדים בימים אלה בפני בעיה חריפה, והיא איננה הפגנתית. ישנו לחץ על הפסקת העבודה. השביתה בנחשון, הנמשכת זה חמשה שבועות, באה כיון שהדייגים היו שותפים לסלל ולא סיפק אותם יום העבודה. אינני יודע אם בכל דור יקום גרעין כזה של עובדים, כי זהו ענף בלתי רגיל והוא תובע הרבה מאוד מן העוסקים בו. בארצות רבות הוא נחשב לענף קשה ביותר הן מבחינה חברתית

של ניתוק מהבית, והן מבחינה פיסית; ואנחנו עומדים בפני נהירה של אנשים שלנו לענף הספנות לא משום ששם טוב אלא משום שאצלנו רע. המשק הזה הפסיד, לפי חישובינו, כ-650 אלף לירות על הספינות האלה.

אתם רואים מהטבלה שחלקנו כאן, שלמרות גידול מספר הספינות ב-10, אנחנו נמצאים במצב של עליה קטנה מאד בפדיון. פתרון בעיית ענף המכסרות אינו סובל דחוי; אם במשך שבועות מספר לא יבוא הפתרון, הספינות תועמדנה. לכן פנינו לשר החקלאות לפני חצי שנה, ואז מונתה ועדה ציבורית. וכשאנחנו באים אליכם אנחנו אומרים: זה ענף בעל סיכוי גדול, זה ענף היסוד בדיג הישראלי כיום, כי בו מרוכז מרבית הצרות שלנו והוא בנוי פחות או יותר על תמונה ברורה של יעילות ושיטות עבודה. ענף זה ניתן להגדלה לא עומדת השאלה אם יש מקום לקלוט עוד דגים. יש 3700 טון דגי יבוא גם בחדשים שהם ברוכים בקרפיונים ובתוצרת הלול. את הדגים האלה אפשר וצריך להחליף בדגים מקומיים. אין אנחנו רואים אמנם עדיין דרך להחלפתם הגמורה. ייתכן שלהחלפה מלאה נזדקק לענפים אחרים שעוד לא אצלנו עדיין, כמו דיג במרחקים וכו'.

תיעשה בודאי פעולה בטווח רחוק, להעמדת הענף על בסיס טבעי; אבל אי-אפשר לומר לענף למצור את הדגים על בסיס טבעי, כשעל יד התוצרת הזאת מוצעים דגים מוזלים באופן מלאכותי. אנו יודעים שהפילה בהנה מסובסידיה של 400-450 ל"י לטון. אנו מניחים שעם שיפור השוק וחיסול מכירת הפילה והעלאת שיטות הדיג ליעילות יותר גבוהה, נוכל להגיע להעמדת הענף על בסיס טבעי. ברוב הארצות קיימת עזרה ממסלתית לענף זה.

תביעותינו הן: פיצויים בעד תקופה שעברה, בסכום של 600-650 אלף לירות - שהם הפסדים שהיו לענף בתקופה שבגמרת בינואר 1956. אנחנו תובעים לעתיד, הבטחת סובסידיה מתאימה לדגים, שתביא את מחיר הדגים לצרכן לרמה של 960 פרוטה הק"ג. אנחנו מדברים בטנה הבאה על 400-450 טון.

היו"ר ב. אבניאל: אנו מזמינים אתכם לישיבה הבאה, בטווח הבא, בה תישאלנה עוד שאלות, ואנחנו אחר כך נשב ונברר את הפרשה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.15